

2018 року Національна академія наук України відзначала 100-річчя від дня заснування. З метою популяризації наукових здобутків НАН України, ознайомлення широкої громадськості з історією та сучасністю Академії, її досягненнями було підготовлено та випущено низку видань. Зокрема, науково-популярні книжкові видання: "Національна академія наук України (1918—2018). До 100-річчя від дня заснування" (українською та англійською мовами), "Національна академія наук України. Видатні досягнення. 1918—2018", "Персональний склад НАН України: 1918—2018 рр.", "Правовий статус Національної академії наук України: історія та сучасність", "Національна академія наук України. Хронологія. 1918—2018", "Патони: родинна хроніка", "Національна академія наук України — 100: головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали" в 4-х книгах.

Вагому роль у цих проектах відіграло виконання в Академії Цільової комплексної програми "Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України", за якою здійснюється підготовка та випуск фахових високоякісних наукових видань українською та іншими мовами світу.

Звітного року у межах плану підготовки та випуску видавничої продукції НАН України за бюджетні кошти продовжено роботу за енциклопедичними проектами: видано дев'ятий том 20-томного "Словника української мови", 19 та 20 томи "Енциклопедії сучасної України" (у 30-ти томах), продовжено підготовку "Енциклопедії міжнародного права" та "Франківської енциклопедії".

Продовжено реалізацію загальноакадемічних проектів "Українська наукова книга іноземною мовою" та "Наукова книга. Молоді вчені". Цього року англійською мовою ВД "Академперіодика" НАН України випустив п'ять книг: Long-Term Storage of Digital Information (Петров В.В., Ле Тзічунь, Крючин А.А. та ін., Інститут проблем реєстрації інформації НАН України), Algebra-Algorithmic Models and Methods of Parallel Programing (Андон П.І., Дорошенко А.Я., Жереб К.А., Яценко О.А., Інститут програмних систем НАН України), Scientist, Organizer, Teacher: Collection of Memories about G.V. Samsonov (Інститут проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України), Information Provision of Diagnostic Systems for Energy Facilities (за ред. В.П. Бабака, Інститут електродинаміки НАН України, Інститут технічної теплофізики НАН України), Nuclear Energy: the Necessities and Dangers (Nuclear Project: Past and Present) (Бар'яхтар В.Г., Буковський Ю.Т., Бар'яхтар І.В., Інститут магнетизму НАН України та МОН України).

За проектом "Наукова книга. Молоді вчені" звітного року побачили світ дев'ять монографій молодих науковців, які представляють Секцію суспільних і гуманітарних наук.

Протягом 2018 р. установами НАН України видано 553 назви наукових книг, з них 438 монографій та 115 збірників наукових праць. Крім того звітного року науковцями НАН України видано 317 назв навчальної, довідкової, енциклопедичної, художньої та науково-популярної літератури.

ДП "НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України" випустило у світ 42 назви книг загальним обсягом 1113,4 обл.-вид. арк. За бюджетні кошти на випуск видавничої продукції Національної академії наук України цим видавництвом було видано 36 назв книг тиражем 7,3 тисячі примірників і загальним обсягом 948,51 обл.-вид. арк., серед яких 28 наукових монографій (506,93 обл.-вид. арк.) – за проектом "Наукова книга". Окрім цього, до друку підготовлено 20 оригінал-макетів наукових монографій обсягом 223,3 обл.-вид. арк., три з яких видано за рахунок авторів і установи.

Серед видань фізико-математичної та технічної літератури варто відзначити колективну монографію "Рідкокристалічні колоїди: деякі аспекти теорії" (Інститут теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України), в якій узагальнено та систематизовано теоретичні відомості про рідкокристалічні колоїди, які широко використовуються для створення моніторів, екранів у побутовій та промисловій техніці; монографію Ж.О. Петрова та акад. НАН України Ю.Ф. Снежкіна "Енергоефективні теплотехнології переробки функціональної сировини" (Інститут технічної теплофізики НАН України), присвячену технологіям переробки вітчизняної сировини для створення харчових сумішей. Зокрема, виготовлені за технологіями авторів сухі супи та вітамінні суміші використовуються для харчування української армії. Спільно з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України випущено у світ тримовний українсько-англійсько-російський "Словник-довідник зі зварювання

та склеювання пластмас". У підручнику Н.Д. Панкратової "Системний аналіз. Теорія та застосування" (Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" НТУ України "Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського" МОН України та НАН України) викладено теоретичні засади системного аналізу, та методи їх практичного застосування для вирішення проблем у різних сферах діяльності людини.

Серед видань природничої тематики треба згадати колективну монографію "Літогенез осадових комплексів океану Тетіс. Карпато-Чорноморський сегмент" (Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України), в якій розглянуто фундаментальну проблему сучасної геології: формування та еволюція осадових комплексів давніх континентальних окраїн, визначення ролі у цих процесах різних факторів літогенезу. Привертає увагу монографія акад. НАН України А.Г. Білоуса та С.Д. Кобилянської "Оксидные литийпроводящие твердые электролиты" (Інститут загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України), присвячена розробці твердотільних оксидних літійпровідних матеріалів з високою провідністю, застосуванню їх в твердотільних літійових акумуляторах. У підручнику для студентів вищих навчальних закладів "Статистичні методи в біології" (Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна) систематизовано лекційний матеріал з теорії ймовірностей і математичної статистики, наведено теорію похибок. Основну увагу зосереджено на чіткому роз'ясненні суті математичних понять, методів і формул.

Серед видань з соціогуманітарних наук слід відзначити вихід у світ першого тому унікального чотиритомного "Латинсько-українського словника" В.Д. Литвинова (Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України). Словник охоплює латинську лексику творів античних і середньовічних авторів, західноєвропейських та українських діячів доби Відродження і Реформації, а також рукописної спадщини професорів Києво-Могилянської академії, містить близько 120 тис. гасел і величезну кількість ілюстративного матеріалу. Побачила світ перша книга додаткового тому "Україна — українці" до 10-томного видання "Енциклопедія історії України" (Інститут історії України НАН України). Книга містить інформацію про державний устрій країни; природні умови та ресурси; історію формування, складу та руху населення, традиційну матеріальну та духовну культуру. Завершує наративний блок видання спеціальний нарис про українську минувшину. Вагомим виданням 2018 р. є "Антологія знаків української етнокультури" В.В. Жайворонка (Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України). Без перебільшення можна сказати, що цей словник-довідник містить етнокод української нації.

Видавничий дім "Академперіодика" НАН України у 2018 р. видав 28 книжкових видань загальним обсягом 541,91 обл.-вид. арк. і тиражем 8,69 тис. прим., з них 18 назв — у межах плану підготовки та випуску видавничої продукції НАН України за бюджетні кошти. На особливу увагу заслуговує

довідкове видання "Український кіноплакат 1947–1994 років з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського", в якому представлена бібліографічна інформація про масив українського друкованого кіноплаката окресленого періоду. У цій унікальній роботі опрацьовано й описано 3442 плакати, зроблені українськими митцями. Проілюстровано 365 кольорових зображень кіноплакатів, більшість з яких репродукуються уперше. Варто відзначити й монографію Ю.М. Капіци "Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку" (Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України), в якій досліджується становлення, інститути та розвиток права інтелектуальної власності Європейського Союзу, особливості гармонізації законодавства держав-членів ЄС та практики застосування законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, охорони винаходів тощо.

2018 року вийшло у світ науково-популярне видання Лавриненко В.І. "Надтверді матеріали: посібник для допитливих" (Інститут надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України).

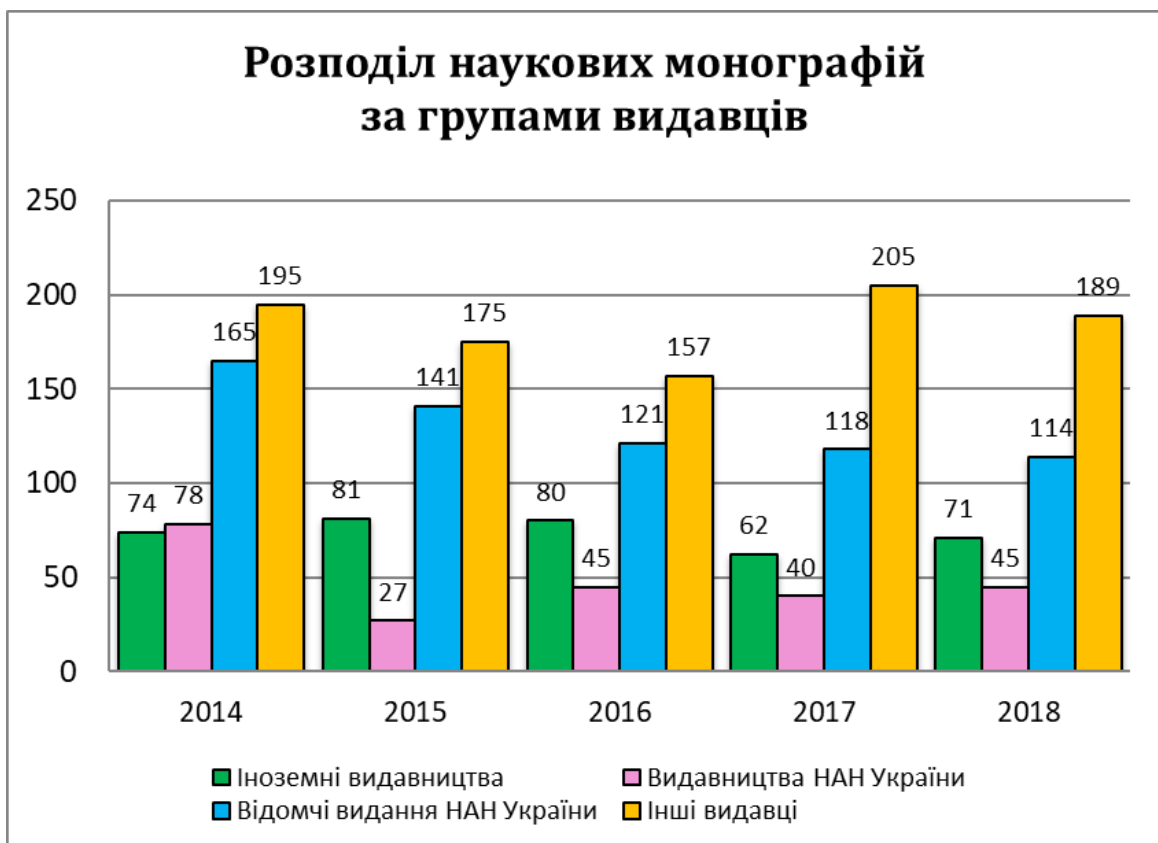
Випущено й традиційні щорічні видання — "Звіт про діяльність Національної академії наук України" та "Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань" за 2017 рік, черговий п'ятнадцятий випуск загальноакадемічної книжкової серії "Наука України у світовому інформаційному просторі".

Кількість назв наукових монографій, виданих співробітниками НАН України у 2018 р. у академічних видавництвах — Видавництві "Наукова думка" та ВД "Академперіодика" НАН України, становить 45 назв (10 %).

У інших вітчизняних видавництвах опубліковано 43 % наукових монографій — 189 назв. Обсяг цих книг понад 4,3 тис. обл.-вид. арк. Серед них — монографія колективу авторів Інституту проблем математичних машин і систем НАН України "Формування консолідованої системи нормативно-правової інформації в умовах децентралізації влади в Україні", яка є одним з перших досліджень, присвячене теоретичним і практичним проблемам інформаційно-правових відносин, пов'язаних із формуванням консолідованої системи нормативно-правової інформації в умовах децентралізації державної влади в Україні; видання за заг. ред. акад. НАН України Ю.М. Солоніна "Відновлювано-воднева енергетика" (Інститут проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України), яке уміщує основні результати наукових досліджень, виконаних в провідних інститутах НАН України в рамках цільової комплексної програми наукових досліджень "Фундаментальні аспекти відновлювано-водневої енергетики і паливнокомірчаних технологій" протягом 2016—2018 рр.; видання Інституту географії НАН України "Геопросторові дослідження і практика планування: Україна на тлі світових трендів", в якому представлено сучасне бачення просторового концепту та напрямів вдосконалення планувального процесу в Україні; "Національний каталог

біотопів України" Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, який включає інформацію про усю різноманітність біотопів (природних оселищ) України; у колективному виданні "Національна ідентичність і громадське суспільство" (Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України), разом з класичними мислителями та новою генерацією авторитетних філософів автори намагаються визначити поняття ідентичності, громадянського суспільства, зрозуміти логіку взаємовідношення між інтенцією буттєвого уособлення спільнот, навіть ціною великих жертв, та універсальними цінностями і структурами світу.

Зарубіжними видавництвами звітного року випущено 71 назву (16 %) наукових монографій учених НАН України. Більшість книг видано представництвами Springer у різних країнах. Наприклад, видання "Surface engineering of metals: principles, equipment and technologies" висвітлює останні досягнення в галузі обробки матеріалів, захисту металів від корозії в нейтральних і кислих середовищах, способи формування й основні властивості багатофункціональних фазових захисних шарів (Інститут відновлюваної енергетики НАН України).

Наукові монографії вітчизняних фахівців побачили світ також у Великій Британії, Болгарії, Індії, Канаді, Нідерландах, Німеччині, Омані, Польщі, Росії, Румунії, Сінгапурі, Словаччині, США, Туреччині, Угорщині, Чехії, Швейцарії.

На власних поліграфічних дільницях установ НАН України опубліковано 133 назви монографій обсягом понад 2,5 тис. обл.-вид. арк. Наприклад, видання

"Філософія плавлення в доменній печі та технологія виробництва чавуну" (Інститут чорної металургії ім. З.І. Некрасова НАН України НАН України), в якому висвітлено широке коло питань металургії чавуну, розглянутих в контексті еволюції доменної плавки; національна доповідь "Українське суспільство: міграційний вимір" (Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України), присвячена питанням дослідження особливостей сучасного етапу розвитку міграцій населення в Україні та визначення вкладу міграцій в розвиток населення та суспільства. З'ясовано причини та передумови формування сучасних тенденцій міграцій населення в Україні, здійснено оцінку наслідків сучасних тенденцій міграційних процесів, визначено майбутні тенденції зовнішніх міграцій, розроблено рекомендації щодо формування модерної міграційної політики, спрямованої на мінімізацію негативних наслідків міграційних тенденцій та отримання максимального зиску від ролі міграцій у розвитку.

У спільному виданні вчених Київського університету права НАН України та Батумського державного університету ім. Шота Руставелі (Грузія) «Актуальні проблеми міжнародного права (на прикладі України та Грузії)», яка є результатом багаторічної наукової співпраці між науковцями зазначених закладів вищої освіти двох країн, окреслено актуальні проблеми міжнародного права в Україні, розглянуто правову систему України й міжнародне право, досліджено актуальні проблеми міжнародного права в Грузії.

Також колектив Київського університету права НАН України до 100-річчя від дня заснування Національної академії наук України підготував і видав унікальну енциклопедичну працю — "Малу енциклопедію прав людини". Науковці КУП НАН України протягом багатьох років розробляють цикл Малих енциклопедичних видань для студентів, аспірантів і викладачів. "Мала енциклопедія прав людини" є десятиим ювілейним виданням у цій серії.

Помітною подією в житті вітчизняної академічної спільноти став вихід у світ видання "Українська фольклористична енциклопедія". Ця колективна праця науковців Інституті народознавства НАН України стала першим виданням у національній народознавчій науці, в якому підсумовано досягнення за 200 років. У книзі подано статті про фольклористів, починаючи від М. Цертелева до сучасників, репрезентовано жанри усної словесності, розвідки з теорії та поетики фольклору, представлено систему фольклорних персонажів.

Звітного року Видавництво "Наукова думка" НАН України взяло участь у ХІХ Всеукраїнській виставці-форумі "Українська книга на Одещині" і стало переможцем у номінації "Краща книга з питань мистецтва" за книгу Л. Пасічник "Ювелірне мистецтво України ХХ—ХХІ століть" (Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України).

Важливим підсумком академічного книговидання 2018 року став Конкурс на краще книжкове видання НАН України. Конкурс було започатковано за

ініціативи Науково-видавничої ради НАН України 2015 року з метою підтримки творчої активності вчених НАН України, підвищення їх зацікавленості та заохочення до оприлюднення наукових результатів високого рівня в галузі фундаментальних та прикладних досліджень, що орієнтовані на вирішення актуальних проблем науки та освіти, популяризації наукових здобутків учених, зростання престижу наукової видавничої продукції і підвищення культури наукового книговидання. За результатами конкурсу у різних номінаціях відзначено 12 видань НАН України.
<http://www.nas.gov.ua/publications/news/Pages/contents.aspx?ffn1=ID&fft1=Eq&ffv1=426>